

**ГРОМАДСЬКА РОБОЧА ГРУПА
З ПИТАНЬ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПРИРОДНИХ МОНОПОЛІЙ**

04071, м. Київ, вул. Хорива, 25/12, оф.403; тел.: (044) 467-53-07; факс: (044) 467-53-07

09-11/16 від 09.06.2016 р.

Прем'єр-міністру України
Гройсману В.Б.
Першому віце-прем'єр-міністру -
Міністру економічного розвитку та торгівлі України
Кубіву С.І.
Голові Фонду державного майна України
Білоусу І.О.

Копія:
Голові Антимонопольного комітету України
Терентьєву Ю.О.
Генеральному прокурору України
Луценку Ю.В.
Першому заступнику голови спеціальної контрольної комісії
Верховної Ради України з питань приватизації
Лапіну І.О.
Голові Ради директорів, керуючому директору
Американської торгової палати
Стівену Фішеру
Виконавчому директору
Європейської Бізнес Асоціації
Дерев'янко А.О.

Відкрите звернення

Звертаємось до Вас як до керівників вищих органів державної влади, уповноважених вирішувати нижчезазначені питання.

Починаючи з лютого 2016 року в Україні відбувається процес підготовки до приватизації Одеського припортового заводу (ОПЗ). Продаж державного пакету акцій ОПЗ (99,567% акцій) заплановано провести на конкурсі із відкритістю пропонування ціни за принципом аукціону. Кабінет Міністрів України розпорядженням №386-р від 18 травня 2016 року затвердив умови приватизації ОПЗ. Однак, зважаючи на велику кількість недоліків, що містять затверджені умови приватизації ОПЗ, та загальну ситуацію навколо підприємства, Громадська Робоча група з питань регулювання діяльності природних монополій вважає, що замість відкритого та прозорого конкурсу за участі міжнародних стратегічних інвесторів буде проведена «адресна» приватизація ОПЗ в інтересах одного з українських олігархів, наближеного до діючої влади. Саме на такий сценарій розвитку подій вказують умови приватизації ОПЗ, нещодавно оприлюднені Кабінетом міністрів України. Ці умови, на переконання нашої Робочої групи, загрожують звести нанівець економічний зиск від продажу такого стратегічного об'єкту, як Одеський припортовий завод, ставлять під питання подальшу долю підприємства та суперечать інтересам держави і громадян України.

Наша Громадська Робоча група стурбована низкою факторів, що передували виходу процесу приватизації на «фінішну пряму».

1. Перш за все мова йде про відсутність у суспільства та експертного середовища інформації з низки важливих питань, та непрозорість підготовки до проведення конкурсу з приватизації Одеського припортового заводу:

- Основний документ, який повинен регулювати відносини між державою, потенційними покупцями та кінцевим власником підприємства після приватизації, – умови проведення конкурсу – було прийнято та оприлюднено у непрозорий спосіб. Документ було затверджено на засіданні КМУ ще 18 травня. Після цього він був опублікований на урядовому порталі 27 травня, але протягом декількох годин був знятий. Остаточний варіант умов було оприлюднено тільки 3 червня. Наша Громадська Робоча група стурбована непослідовністю Уряду та ФДМУ у питанні публікації відповідного документу – нам незрозумілі додаткові таємні консультації та корегування тексту протягом двох тижнів після затвердження умов приватизації;
- Занепокоєння викликає також так звана політика конфіденційності щодо учасників торгів, якою керується Фонд державного майна України (ФДМУ). За словами голови Фонду Ігоря Білоуса, інформація щодо потенційних покупців, які вже претендують на ОПЗ, розголошенню не підлягає. Більше того, досі немає жодного підтвердження з боку міжнародних стратегічних інвесторів щодо їх зацікавленості в участі в приватизаційному конкурсі. На думку експертів Громадської Робочої групи, таке становище та позиція ФДМУ вказують на те, що ведеться підготовка до «адресної» приватизації підприємства в інтересах одного з українських олігархів, що неприпустимо;
- Крім того, стурбованість нашої Громадської Робочої групи викликає відсутність у громадськості будь-якої інформації щодо поточного стану справ на підприємстві. Зокрема неоприлюднені результати аудиту підприємства, звіт про оцінку об'єкта приватизації, будь-яка інша інформація, що характеризує фінансово-майновий стан ОПЗ, а також результати вивчення попиту на цей об'єкт. Це є прямим порушенням ст.18⁴ та ст. 19 Закону «Про приватизацію державного майна». Слід відзначити, що також досі не оприлюднено і обґрунтування затвердженої вартості ОПЗ. За даними ФДМУ, результатом незалежної оцінки пропонованого до продажу 99,567% пакета акцій ОПЗ трьома методами став вузький діапазон від \$ 506 млн до \$ 527 млн, при цьому будівництво подібного заводу з нуля обійшлося б щонайменше в \$ 1-1,5 млрд.;
- Ситуація ускладнюється також тим, що наприкінці квітня 2016 року через зволікання Кабінету Міністрів із затвердженням директиви голосування були фактично зірвані збори акціонерів ОПЗ, які мали відбутись 28 квітня 2016 року. Саме під час них мав бути затверджений річний звіт ОПЗ. З огляду на це, є велика вірогідність того, що великі міжнародні інвестори можуть відмовитися від участі в конкурсі на придбання ОПЗ через те, що не зможуть ризикувати, купуючи «кота в мішку».

Все це явно вказує на те, що аукціон планується провести без участі виважених стратегічних іноземних інвесторів для обмеженого кола учасників та продажу підприємства зацікавленим особам, тобто в найгірших традиціях української приватизації.

2. Додатковим доказом вищенаведеного також є аналіз умов приватизації ОПЗ, затверджених КМУ 18 травня 2016 року, проведений членами нашої Громадської Робочої групи в порівнянні з вимогами приватизації цього підприємства в попередні роки. На наше переконання, з огляду на необхідність захисту інтересів держави, громадян та майбутнього самого ОПЗ, умови приватизації у 2016 році є суттєво гіршими, ніж ті, що були

ухвалені в 2008 році (розпорядження Кабінету міністрів України №261-р від 11.02.2008р.), оскільки:

- Умови приватизації не передбачають чітких зобов'язань покупця щодо основних напрямків розвитку та функціонування об'єкту приватизації. Так, в документі практично повністю відсутні конкретні інвестиційні зобов'язання з боку потенційного покупця заводу. В умовах, затверджених КМУ, йдеться про те, що новий власник заводу повинен до 1 квітня 2017 року розробити та затвердити програму заходів з переоснащення виробництва, впровадження прогресивних технологій, а також подати бізнес-план. При цьому, не немає жодної інформації щодо ролі у цьому випадку Кабінету Міністрів, ФДМУ та інших держорганів. Фактично умови приватизації не передбачають участі та контролю з боку державних органів щодо вирішення усіх цих питань. Таким чином, потенційний новий власник заводу зможе легко та без загрози покарання уникнути необхідності інвестувати кошти у розмірах, необхідних для функціонування та розвитку виробництва. Тим часом, відповідно до вимог діючого законодавства приватизація такого великого підприємства, як ОПЗ, повинна здійснюватися з урахуванням чітко прописаних інвестиційних зобов'язань;
- Слід відзначити також відсутність зобов'язання майбутнього власника щодо фіксованої вартості послуг із прийому, зберігання, охолодження та відвантаження (усе разом – перевалка) рідкого аміаку, що надходить по магістральному аміакопроводу. Умовами приватизації ОПЗ передбачено, що новий власник заводу зобов'язаний забезпечити зміну тарифів на перевалку аміаку “відповідно до вимог законодавства”. Однак, станом на зараз, для заводу не існує будь-яких законодавчих обмежень щодо встановлення та підвищення цін на перевалку аміаку без будь-якого обґрунтування. Відбувається це тому, що державні органи відмовляються офіційно встановити фактичний монопольний статус ОПЗ на ринку прийому, зберігання та перевалки аміаку. Це дозволяє підприємству за відсутності контролю з боку держави зловживати своїм монопольним становищем. Доказом цього є той факт, що АМКУ з кінця 2014 року до цього часу досі не припинив зазначених зловживань, допущених ОПЗ при формуванні тарифів на перевалку аміаку. Це призводить до виникнення значних економічних, юридичних та репутаційних ризиків в цілому для України, що вже чверть століття є надійним і стабільним транзитером рідкого аміаку;
- Громадська Робоча група звертає Вашу увагу на те, що згідно умов приватизації ОПЗ, затверджених КМУ, на балансі підприємства після приватизації залишиться державне майно. Але в документі не вказано, про яке саме майно йдеться, а також жодним чином не передбачений порядок використання державного майна, що не увійшло до статуту ОПЗ. Це порушує вимоги ст.14 Закону «Про приватизацію державного майна». Зазначимо, що на відміну від умов приватизації ОПЗ 2016 року, у 2008 році чітко обумовлювались: по-перше, повний перелік таких об'єктів; по-друге, чітко встановлювались обсяги їхнього фінансування; по-третє, їхня ліквідація/реорганізація/перепрофілювання могли відбутися лише за наявності згоди профспілкового комітету заводу.

Таким чином, у порівнянні з умовами приватизації 2008 року, Уряд до мінімуму скоротив перелік зобов'язань та кількість вимог до майбутнього власника ОПЗ, який фактично не буде нести будь-якої відповідальності перед державою за розвиток цього підприємства та використання державного майна. В свою чергу органи державної влади не матимуть жодних інструментів контролю за функціонуванням підприємства після приватизації. В таких умовах замість стратегічного інвестора ОПЗ отримає технічного покупця, якому достатньо запропонувати трохи більше коштів ніж конкуренти. Особливо

зважаючи на відсутність реальної конкуренції на конкурсі, що буде проведений за таким сценарієм. Це є ще одним доказом того, що відбувається «адресна» приватизація ОПЗ.

3. За переконанням фахівців нашої Громадської Робочої групи, в процесі підготовки до приватизації ОПЗ також існує декілька важливих, але неврегульованих дотепер питань, які можуть призвести до відмови стратегічних іноземних інвесторів брати участь у такому конкурсі:

- Судовий позов компанії Ostchem (входить до групи бізнесмена Д.Фірташа). На думку голови ФДМУ І. Білоуса, “інвестор, що прийде на завод, буде розбиратися з усіма господарськими справами підприємства, у тому числі і з боргом”. Якщо керуватися такою хибною логікою, то для нового власника вартість ОПЗ збільшується на суму боргу заводу перед компанією Ostchem Д.Фірташа, яка становить 193 млн. дол., а з можливими штрафними санкціями близько 240 млн. дол., що складає майже половину стартової вартості заводу. За таких обставин виникають обґрунтовані сумніви в тому, що у конкурсі з приватизації ОПЗ погодяться взяти участь стратегічні іноземні інвестори. Бездіяльність держорганів щодо вирішення проблем, які викликані зазначеним судовим позовом, може свідчити про зацікавленість окремих осіб у тому, щоб саме великі іноземні компанії не брали участь у приватизації ОПЗ;
- Судовий розгляд скарги компанії “Нортіма” (підконтрольна І.Коломойському). Як відомо, Київський апеляційний господарський суд відклав розгляд скарги компанії “Нортіма” про визнання дійсними результатів конкурсу з продажу ОПЗ, що відбувся у 2009 році, на 18 липня цього року. Цей судовий спір означає, що приватизаційний конкурс буде відбуватися за умови наявності обтяжуючих обставин, зважаючи на те, що судовий процес на момент проведення аукціону ще не буде завершено. Особливо слід звернути увагу, що предметом цього судового спору є саме право власності на об’єкт приватизації. Це також суттєво знизить його інвестиційну привабливість в очах потенційних іноземних інвесторів;
- Залишається неврегульованим питання встановлення монопольного статусу ОПЗ на ринку послуг перевалки аміаку. АМКУ більше ніж 1,5 роки продовжує розслідування фактів зловживання ОПЗ своїм монопольним становищем при формуванні тарифів на ці послуги. З питань формування тарифів на перевалку зараз також тривають судові розгляди. Законодавство України «Про захист економічної конкуренції» передбачає значні санкції за порушення антимонопольного законодавства. Їх розмір може сягати до 10% від валового доходу підприємства-порушника. У разі визнання АМКУ порушення законодавства з боку ОПЗ, підприємство повинно буде сплатити багатомільярдні штрафи, внаслідок чого новий власник заводу може понести значні збитки, що є неприйнятним для стратегічних іноземних інвесторів. До того ж слід нагадати, що саме монопольне становище ОПЗ при наданні послуг перевалки аміаку було однією з причин, яка завадила приватизації підприємства в 2009 році;
- Відсутність результатів розслідування корупційних схем, пов'язаних з ОПЗ. На даний час розслідування фактично “спущено на гальмах”. З великою ймовірністю можна стверджувати, що це ніяк не враховано в результатах аудита та оцінки, які проводилися на заводі. А збереження корупційних схем на підприємстві може свідчити про намір зацікавлених осіб взяти участь у приватизації та виграти конкурс;
- Умови приватизації ОПЗ суперечать Закону України «Про морські порти», що також може поставити під сумнів результати конкурсу. До єдиного майнового комплексу заводу входять морські причали та морський термінал ОПЗ, що на даний час внесений до

реєстру, який ведеться Міністерством інфраструктури України. У ч.4.п.2 ст.25 Закону йдеться про те, що «Умови конкурсу з продажу єдиного майнового комплексу державного підприємства можуть передбачати оренду причалів на строк до 49 років, технологічно забезпечують повний цикл надання послуг, земельних ділянок на термін до 49 років, на яких розташовані причали і єдиний майновий комплекс. В такому випадку договір оренди причалів укладається з переможцем конкурсу одночасно з договором купівлі-продажу єдиного майнового комплексу». Однак, в умовах приватизації ОПЗ, про приватизацію або оренду причалів або морського терміналу ОПЗ взагалі не йдеться.

Підсумовуючи вищенаведене можна зробити висновок, що під час процесу підготовки до приватизації принципи відкритості і прозорості були спалюжені. В ситуації, що склалася, неможливо залучити до аукціону стратегічного інвестора – велику міжнародну компанію, а умови приватизації ОПЗ спрямовані на проведення «адресної» приватизації, що суперечить інтересам держави, громадян та принципу адекватної ринкової конкуренції. Це матиме згубні наслідки для заводу, аміакопроводу (об'єкту підвищеної небезпеки) та всієї хімічної галузі України. До того ж проведення конкурсу за таким сценарієм дискредитує Україну в очах міжнародної спільноти.

Відтак, Громадська Робоча група з питань регулювання діяльності природних монополій вимагає від органів державної влади та контролюючих органів:

1. **Невідкладно вжити всіх необхідних заходів для недопущення проведення «адресної» приватизації Одеського припортового заводу;**
2. **Привести умови приватизації ОПЗ у відповідність до Закону України «Про приватизацію державного майна», зокрема:**
 - **детально прописати зобов'язання переможця приватизаційного конкурсу в частині внесення інвестицій та розвитку підприємства;**
 - **назвати, яке саме державне майно залишається на балансі ОПЗ, визначити умови його використання новим власником, а також механізм утримання;**
3. **Оприлюднити інформацію щодо результатів аудиту ОПЗ, звіт про оцінку об'єкта приватизації, результати вивчення попиту на цей об'єкт; надати обґрунтування його оцінки, опублікувати річний звіт підприємства та інформацію, що характеризує фінансово-майновий стан ОПЗ; а також повний перелік учасників приватизаційного конкурсу;**
4. **Ввести регульований тариф на послуги ОПЗ з перевалки аміаку та повернути підприємство до переліку підприємств – природних монополій;**
5. **Завершити розпочаті розслідування корупційних схем, покарати винних;**
6. **Врегулювати всі судові суперечки щодо заборгованості підприємства та вирішення питання прав власності на ОПЗ або, як мінімум, оприлюднити офіційну позицію держави з цих питань.**

У разі відсутності реагування на це звернення, представники громадськості зберігають за собою право звернутися до суду для захисту інтересів держави та громадян України.

Координатор групи з дотримання антимонопольного законодавства, юридичний радник ГКНБУ

Анна Рак

юрист-консульт Громадської організації «Асоціація захисту прав громадян України»

Сергій Топчий

Голова Громадської організації «Контроль народного майна України»

Євген Чередніков